

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยไปตามวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) และเพื่อศึกษาผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงสำรวจในภาคสนามโดยการศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ พระไตรปิฎก คัมภีร์ อรรถกถา ข้อมูลที่เป็นเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Data) เช่น เอกสารวิชาการ ตำรา ข้อมูลจากสื่อต่างๆ เป็นต้น และข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถามเป็นต้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล และ สังเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๗ รูป/คน โดยการสัมภาษณ์จำนวน ๑๒ รูป/คน และจากการสอบถามจำนวน ๓๕ คน ขอบเขตด้านพื้นที่ (Research Area) เป็นการศึกษาพื้นที่ชุมชนตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ขอบเขตด้านเวลา เป็นการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๕ ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปได้ว่า วิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้แจ้ง ในรูปนาม ให้มองเห็นโลกและชีวิตตามที่เป็นจริง ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา สิ่งที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต ธรรมเนียมเป็นที่ตั้งแห่งการงานทางใจ ซึ่งหมายถึงการมีสติ กำหนดรู้เท่าทันทุกอารมณ์ที่เกิดขึ้น ยังจิตของผู้ปฏิบัติให้ตื่นอยู่ คือมีการตื่นตัวรู้สึกตัวอยู่เสมอ ควรเป็นผู้ตื่นอยู่อย่างมีสติ มีสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่น เบิกบาน ผ่องใส และควรเป็นผู้เห็นแจ้งแก่กาลในกุศลกรรมทั้งหลายในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งกรรมฐาน ฝึกหัดทั้งหลาย เมื่อเป็นผู้ตื่นอยู่อย่างมีสติ มีสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่น เบิกบาน ผ่องใสและเป็นผู้เห็นแจ้งแก่กาลในกุศลธรรมทั้งหลาย หรือ เป็นการปฏิบัติบำเพ็ญอันเป็นฐานแห่งการบรรลุคุณวิเศษคือฌานและมรรคผลในพระพุทธศาสนา เรียกว่า กรรมฐาน กรรมฐานเป็นวิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงการฝึกหัดจิตหรือการอบรมจิตให้สงบสงัด และสว่างจากความทุกข์นั่นเอง กรรมฐานเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการดำเนินชีวิตและเป็นธุระอันสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา เรียกการปฏิบัติกรรมฐานว่า การบริหารจิตหรือการพัฒนาจิต ซึ่งมีความหมายให้เรา รู้จักการรักษาคุ้มครองจิตด้วย วิธีการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดละความวุ่นวาย และความเครียดที่เกิดกับร่างกายและจิตใจ ให้เกิดความเข้มแข็งนำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกอาชีพและก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจและมีความสุข เพราะจิตที่พัฒนาดีแล้วย่อมมีความ

สงบสุข และมีความสุขสำราญในการทำงาน ประกอบกรรมดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและตนเอง ธรรมเนียมเป็นกรรมวิธีในการฝึกอบรมจิตเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติเป็นงานของจิตที่ยกระดับให้จิตสูงขึ้นนั่นเอง การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน สติปัฏฐาน หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งของสติ ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ และความเป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะของมัน ไม่ถูกต้องครอบงำด้วยความยินร้ายที่ทำให้มองเห็นเพี้ยนไปตามอำนาจกิเลส มี ๔ อย่างคือ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย โดยอาศัยหลัก มหาสติปัฏฐาน ธรรมเป็นที่ตั้งของสติ ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ และความเป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะของมัน ไม่ถูกต้องครอบงำด้วยความยินร้ายที่ทำให้มองเห็นเพี้ยนไปตามอำนาจกิเลส มี ๔ อย่างคือ สติในกาย เวทนา จิตและธรรม โดยพบว่า ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในไทยมีอยู่ ๕ รูปสายหลักๆ ได้แก่ สายพอง – ยุบ สายอานาปานสติ สายพุท – ุโธ สายสัมมารัง สายนาม – รูป โดยการเน้นที่วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป สรุปได้ว่าการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นวิธีในการฝึกอบรมจิตให้รู้เท่าทันทุกอารมณ์ที่เกิดขึ้น มีสติ มีสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่น เบิกบาน มีจิตผ่องใส มีความสว่างจากความทุกข์ ทำให้เรารู้จักการรักษาคัมภีร์จิตด้วย วิธีการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ลดละความวุ่นวาย และความเครียดที่เกิดกับร่างกายและจิตใจ ให้เกิดความเข้มแข็งนำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกอาชีพและก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจและมีความสุขใจ เพราะจิตที่พัฒนาดีแล้วย่อมมีความสุขสงบสุข โดยเป็นการปฏิบัติที่ให้ความสำคัญต่อที่ตั้งแห่งสติ ๔ ประการหรือ สติปัฏฐานสูตร คือ ด้ายกาย(กายานุปัสสนา) ด้านเวทนา (เวทนานุปัสสนา) ด้านจิต(จิตานุปัสสนา) และด้านธรรม(ธัมมานุปัสสนา)การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ การฝึกหัดจิต อบรมจิตให้สงบสงัดจากกิเลสความวุ่นวาย และพัฒนาปัญญาให้สามารถดับทุกข์ได้ ความสำคัญของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานคือ ลดละความวุ่นวายทางกายและจิตใจ พัฒนาจิตปัญญาให้ประเสริฐสูงส่งขึ้น จิตที่ผ่านการฝึกอบรมพัฒนาดีแล้วย่อมมีความสุข สงบ สุขเข้มแข็ง นำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกประเภทและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและตนเอง การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาทยึดหลัก มหาสติปัฏฐาน คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ และความเป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะของมัน การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในประเทศไทยที่นิยมในปัจจุบัน ได้แก่ พอง – กลุ่มยุบ กลุ่มอานาปานสติ กลุ่มพุท – ุโธ กลุ่มสัมมารัง และกลุ่มนาม – รูป

๕.๑.๒ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร)

จากการศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระครูคัมภีร์ญาณธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ท่านได้ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและผู้ปฏิบัติ โดยสามารถสรุปความสำคัญดังนี้ (๑) ด้านกายานุปัสสนา คือ อานาปานบรรพ การกำหนดลมหายใจเข้า – ออก เพื่อที่จะสามารถรู้สภาพทางใจได้จากการสังเกตลมหายใจ (๒) ด้านเวทนานุปัสสนา คือ อิริยาปถบรรพ (รู้อิริยาปถ) เช่น การเดิน ยืน นั่ง นอน คือการเปิดกว้างของจิตที่ไม่รับรู้โดยเฉพาะเจาะจงแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งแต่เปิดกว้างให้จิตรับรู้เห็นถึงสภาพกาย (๓) เวทนาบรรพ (การรู้สุขทุกข์) คือการพิจารณาถึง

ความสุขทุกข์ เพื่อสามารถที่จะยกระดับของสภาพจิตให้อยู่เหนือราคะและโทสะ (๔) ด้านจิตตานุปัสสนา คือ จิตตบรรพ (รู้สภาพจิต) คือการฝึกสภาพของจิตที่สามารถรับรู้ได้ว่า เมื่อจิตเป็นที่ตั้งของราคะเราก็สามารถรู้ชัดลงไปในขณะที่เกิดราคะว่ามีจิตราคะ เมื่อจิตเป็นที่ตั้งของโทสะเราก็สามารถรู้ชัดลงไปในขณะที่เกิดโทสะว่ามีจิตโทสะ เมื่อจิตเป็นที่ตั้งของโมหะเราก็สามารถรู้ชัดลงไปในขณะที่เกิดโมหะว่ามีจิตโมหะ เมื่อจิตมีสภาพหตฺหุเราก็มารถรู้ชัดลงไปในขณะที่กำลังอยู่ในสภาพหตฺหุ เมื่อจิตมีสภาพฟุ้งซ่านเราก็มารถรู้ชัดลงไปในขณะที่กำลังอยู่ในสภาพฟุ้งซ่าน (๕) ด้านธัมมานุปัสสนา คือ นิวรบรรพ (การกำจัดตัวการที่ทำให้ขาดสติ) การฝึกจิตเพื่อละนิวรณ์ ๕ เป็นการกำหนดจิตรู้ถึงนิวรณ์ ๕ และการละนิวรณ์ วิธีการในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิจึงเป็นการฝึกปฏิบัติตั้งแต่ พื้นฐาน จนถึงขั้นลึกซึ้ง สรุปได้ว่าการการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระครูคัมภีร์ญาณธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ท่านได้อาศัยหลักในการปฏิบัติที่ประยุกต์ โดยใช้หลักสติปัฏฐานสูตร คือ (๑) การพิจารณา กาย (กายานุปัสสนา) คือ อานาปานบรรพ (การกำหนดลมหายใจ) อิริยาปถบรรพ (รู้ิริยาปถ) (๒) การพิจารณาเวทนา (เวทนานุปัสสนา) คือ เวทนาบรรพ (การรู้สุขทุกข์) (๓) การพิจารณาสภาวะแห่ง จิต (จิตตานุปัสสนา) คือ จิตตบรรพ (รู้สภาพจิต) และ(๔)การพิจารณาธรรม (ธัมมานุปัสสนา) คือ นิวรบรรพ (การกำจัดตัวการที่ทำให้ขาดสติ)

๕.๑.๓ ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีร์ชภุมิ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษาถึงผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีร์ชภุมิ จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผล ๔ ด้าน ดังนี้ (๑) ในด้านการพัฒนากาย หมายถึง การจัดการทางกายภาพ ปฏิบัติต่อ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้ถูกต้องขึ้น พบว่าประชาชนที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตาม แนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) มีความคิดเห็นต่อการพัฒนากาย อยู่ใน ระดับมากที่สุด (๒) ในด้านการพัฒนาศีล ได้แก่ การมีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และเพื่อน ร่วมโลกได้ด้วยดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เป็นส่วนร่วมที่สร้างสรรค์สังคม พบว่าประชาชนที่เข้ารับการ ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) มีความ คิดเห็นต่อการพัฒนาศีลอยู่ในระดับมากที่สุด (๓) ในด้านการพัฒนาจิต ได้แก่ การที่มีจิตมั่นคง เข้มแข็งอดทน สะอาดบริสุทธิ์ สงบร่มเย็น มีความสุขในการใช้ชีวิต พบว่าประชาชนที่เข้ารับการฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) มีความ คิดเห็นต่อการพัฒนาจิตอยู่ในระดับมากที่สุด (๔) ในด้านการพัฒนาปัญญา ได้แก่ มีทัศนคติที่ถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจ ฉลาดรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีความอิสระ หลุดพ้น/ปล่อยวาง พบว่าประชาชน ที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิ โร) มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาปัญญาอยู่ในระดับมาก

สรุปได้ว่าผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีร์ช ภุมิ จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านการพัฒนากาย (๒) ด้านการพัฒนา ศีล (๓) ด้านการพัฒนาจิต และอยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน คือ ด้านการพัฒนาปัญญา ในภาพรวม พบว่าการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) อยู่ใน เกณฑ์มากที่สุด โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมในรูปแบบต่างประกอบ เพื่อสร้างความถูกต้อง

ของข้อมูลประกอบการวิจัย จากการศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยศึกษาในองค์ประกอบหลายๆด้าน ทั้งองค์ประกอบที่เป็นวัตถุ เช่น ลักษณะทางกายภาพ ศาสนสถาน ที่อยู่ในแถบอาณาบริเวณ สถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) พบว่ามีลักษณะทางกายภาพประกอบด้วย ส่วนที่เป็นธรรมชาติ สถานที่ทำการเกษตร ทำนา ทำไร่ ป่าที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนักสลับกับ สภาพที่เป็นสังคมสมัยใหม่ เช่น อาคาร สถานที่ สิ่งสาธารณูปโภค ที่ทันสมัย ยานพาหนะขนส่ง เครื่องจักรที่ใช้ในการเกษตร และข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้ผสมผสานจนเป็นเนื้อเดียวกัน ทุกส่วนที่กล่าวมาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ที่จำเป็นจะต้องประยุกต์และใช้อุปายในการสอนหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่เหมาะสมแก่สภาพของสังคม ชุมชน รวมถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ โดยอาศัยความชำนาญ และวิธีการในการสอนที่เหมาะสม ประเด็นดังกล่าวนี้จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญ ซึ่งถือเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่ผู้วิจัยต้องการแสวงหาคำตอบที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญน้อยเกินไป การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ จากการสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่างได้ผลเป็นดังนี้ ในด้านการพัฒนากาย คือการจัดการทางกายภาพ ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้ถูกต้องขึ้น พบว่าประชาชนมีพัฒนาการอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านการพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมโลกได้ด้วยดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เป็นส่วนร่วมที่สร้างสรรค์สังคม พบว่าประชาชน มีพัฒนาการอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านการพัฒนาจิต คือ การที่มีจิตมั่นคง เข้มแข็งอดทน สะอาดบริสุทธิ์ สงบร่มเย็น มีความสุขในการใช้ชีวิต พบว่าประชาชนมีพัฒนาการอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านการพัฒนาปัญญา คือ มีทัศนคติที่ถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจ ฉลาดรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง อิสระ หลุดพ้น พบว่าประชาชนมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ๓ ประการได้แก่ ๑) การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ๓) ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

๕.๒.๑ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยใช้หลักสติปัฏฐาน ๔ ได้แก่ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา สำคัญคือ การมีสติกำหนดดูสิ่งต่างๆ ตามความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย หรือรู้เท่าทันตามสภาวะความเป็นจริง การฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของชาวพุทธในประเทศไทยได้ใช้หลักสติปัฏฐาน ๔ เป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถกำหนดเป็นสายใหญ่ๆ ๕ สายได้แก่ สายพองยุบ สายอานาปานสติ สายพุท-โธ สายสัมมารัง และสายนาม – รูป ซึ่งพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ได้ใช้แนวทางในสายพอง-ยุบ ซึ่งสายดังกล่าวนี้ได้สืบทอดมาจากประเทศพม่า โดยการนำเข้ามาของพระธีรราชภูมิ (โชดก ญาณวิสุโธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อาศัยหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามรูปแบบของสายพอง-ยุบมาเป็นแนวปฏิบัติให้แก่ศิษย์ และประชาชนทั่วไปนอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวพุทธนำรูปแบบดังกล่าวนี้ไปเป็น

แนวทางในการฝึกปฏิบัติอย่างแพร่หลายเช่น สำนักปฏิบัติธรรมของหลวงพ่ोजารย์ ฐิตธมโม กลุ่มคุณแม่สิริ กรินชัย ดร.บรรจบ บรรณรุจิ เป็นต้น

๕.๒.๒ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ์ (ทองคำ คมภิโร) พระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ์ ฉายา คมภิโร เป็นผู้มีอุปนิสัย ดิฉาม มีความเป็นกัลยาณมิตรทางธรรม และท่านยังเป็นผู้ก่อตั้ง สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเทพประทาน ตำบลระแงง อำเภอสือขภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ที่ส่วนราชการ และประชาชนทั่วไปได้เข้าใช้เป็นสถานที่ในการฝึกปฏิบัติอย่างไม่ขาดสายในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ปัจจุบันมีอายุ ๖๗ ปี พรรษา ๔๖ เป็นชาวจังหวัดสุรินทร์ อำเภोजอมพระ ตำบลบุแกรง หมู่บ้านหนองใหญ่ อุปสมบท เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ด้านการศึกษา สอบได้นักธรรมชั้นเอก ในด้านสายสามัญจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้รับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ท่านมีประสบการณ์จากการศึกษาด้านการปฏิบัติหลายสำนัก แต่ที่นับว่าสำคัญคือ ท่านได้ศึกษาจากวิเวกอาศรม จังหวัดชลบุรี และผ่านการอบรมพระวิปัสสนาจารย์ที่พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม บทบาทหน้าที่ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสที่วัดป่าเทพประทาน และเป็นเจ้าคณะตำบลระแงง และเป็นพระวิปัสสนาจารย์ประจำจังหวัดสุรินทร์ที่ได้รับความเชื่อมากที่สุด ในด้านสมณศักดิ์ท่านได้รับพระราชทานนามที่พระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ์ ผลงานของท่านนอกจากจะรับภาระงานมนต์ด้านดังกล่าวแล้ว ผลงานที่โดดเด่นก็คือการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ อบรม สั่งสอน เผยแผ่เกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ไม่เพียงแต่ให้ฝึกสอนการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานให้แก่คณะสงฆ์ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนทั่วไปในจังหวัดสุรินทร์เท่านั้น แต่ท่านยังเป็นพระวิปัสสนาจารย์หลักในการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งส่วนกลาง และส่วนที่เป็นเครือข่าย โดยท่านใช้รูปแบบตามแนวทางของสายพอง-ยุบ โดยสายดังกล่าวนี้มีพื้นฐานมาจากหลักสติปัฏฐาน ๔

๕.๒.๓ ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ์ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอสือขภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ จำนวน ๑๒ รูป/คน การสอบถามประชาชนที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติ จำนวน ๓๕ คน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นที่เป็นผลบวกต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ์ ในด้านการพัฒนากาย คือมีการจัดการทางกายภาพเป็นระเบียบมากขึ้น และมีการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้ถูกต้องขึ้น ในด้านการพัฒนาศีล คือมีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมโลกได้ด้วยดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน และเป็นส่วนร่วมที่สร้างสรรค์สังคม ในด้านการพัฒนาจิต คือ มีความสุขในการใช้ชีวิต สงบร่มเย็น มีจิตมั่นคง เข้มแข็ง อดทน และจิตสะอาดบริสุทธิ์ ในด้านการพัฒนาปัญญา คือ มีทัศนคติที่ถูกต้อง ความหลุดพ้น/ปล่อยวางได้ มีความรู้ความเข้าใจต่อโลกและชีวิต มีความอิสระ ฉลาดรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นที่สังเกตว่าแนวทางการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ์ใน สามารถพัฒนาประชาชน ๔ ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการพัฒนากาย ด้านการพัฒนาจิต ด้านการพัฒนาศีล และด้านการพัฒนาปัญญา ซึ่งสะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางกายภาพที่เอื้ออำนวยมาเป็นอันดับแรกของการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน จากนั้นส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจทำให้จิตมีความมั่นคง เข้มแข็ง อดทน สะอาดบริสุทธิ์ สงบ ร่มเย็น และมีความสุขในการใช้ชีวิต ส่งผลต่อการพัฒนาด้านศีลมีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมโลกได้ด้วยดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน มีส่วนร่วมที่

สร้างสรรค์สังคม และส่งผลต่อการสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจต่อโลกและชีวิต ฉลาดรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีความอิสระ ความหลุดพ้น ปล่อยวางได้ ซึ่งผลการพัฒนาในด้านปัญญามีระดับการพัฒนาอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านการพัฒนากาย ด้านการพัฒนาจิต และการพัฒนาศีล ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาปัญญาเป็นการใช้ทักษะในการฝึกปฏิบัติที่มีความละเอียดลุ่มลึก ที่ยากที่จะเข้าถึง จึงส่งผลต่อการพัฒนาอยู่ในระดับต่ำที่สุด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ค้นพบว่าการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของท่านพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิอยู่บนพื้นฐานของหลักสติปัฏฐาน อันเป็นหลักปฏิบัติวิปัสสนาของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผสมกับแนวปฏิบัติตามสายพอง-ยุบอันเป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่โดดเด่นสายหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนำมาใช้เป็นหลักสูตรฝึกนิสิต และจากการสอบถามประชากรในภาคสนามพบว่าผู้เข้ามาฝึกปฏิบัติตามแนวทางของท่านมีความเห็นต่อด้านการพัฒนากาย ด้านการพัฒนาศีล ด้านการพัฒนาจิต และด้านการพัฒนาปัญญาอยู่ในระดับดีมาก ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะอยู่บางประการทั้งเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ข้อเสนอแนะสำหรับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและข้อเสนอแนะโดยตรงต่อส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำเอาผลการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการตัดสินใจดำเนินการ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรัฐและคณะสงฆ์ การดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาสนับสนุนส่งเสริมพระวิปัสสนาจารย์นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น จึงจะสามารถผลิตพระวิปัสสนาจารย์และสำนักปฏิบัติธรรมที่มีมาตรฐานได้ปริมาณพอเพียง ควรกำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ในการฟื้นฟู ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมของคณะสงฆ์ในทุก ๆ ด้าน ให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน วางกรอบในการปฏิบัติการ กำกับควบคุม ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ

๒) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาคนในท้องถิ่นโดยใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติธรรมนับว่ามีส่วนสำคัญ ทำให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง ทั้งสี่ส่วนคือ กาย สังคม จิตใจ และสติปัญญา ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคคณะสงฆ์ และภาคประชาชน สามประสานนี้มีผลต่อการพัฒนาการสนับสนุนส่งเสริมให้สำนักปฏิบัติธรรมมีความมั่นคงเข้มแข็ง เพื่อเป็นสถาบันพัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีพัฒนาการที่ดี กล่าวคือ รัฐได้แก่ส่วนงานของรัฐทั้งหมด ตั้งแต่ระดับควบคุมนโยบายลงถึงล่างสุดคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คณะสงฆ์ได้แก่องค์กรสงฆ์ทั้งหมดตั้งแต่มหาเถรสมาคมลงมาถึงระดับล่างสุดคือเจ้าคณะตำบลที่สำนักปฏิบัติตั้งอยู่ ชุมชนได้แก่ คนในชุมชนทั้งหมดมีหน้าที่ดูแลสนับสนุนส่งเสริมจัดกิจกรรมให้ประชาชนในท้องถิ่นฝึกปฏิบัติซัดเกลียดตลอดถึงสร้างขวัญและกำลังใจต่อพระวิปัสสนาจารย์ระดับท้องถิ่น ส่วนพระสงฆ์ให้ตระหนักภารกิจด้านปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

๓) สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันสร้างองค์ความรู้และผลิตบุคลากรทางด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง จากงานวิจัยนี้พบว่าปัญหาหลักที่สุดในด้านปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ การขาดแคลนพระวิปัสสนาจารย์ที่เป็นตัวตายตัวแทนในวงกว้างคือ

การขาดแคลนบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรเร่งผลิตและปรับปรุงพัฒนาบุคลากรด้านนี้ให้เพียงพอ โดยเน้นประชาสัมพันธ์ สนับสนุนหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา ให้เกิดความน่าสนใจและนำบางรายวิชาในหลักสูตรนี้ที่เห็นว่าจำเป็นต่อภาวะความขาดแคลนด้านนี้ เช่น วิชาพุทธยุทศาสตร์ในการบริหารจัดการศูนย์วิปัสสนาภาวนา หลักการเป็นวิทยากรภาคปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา การประเมินผลการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา เป็นต้น บรรจุให้นิสิตทุกสาขาวิชาได้ศึกษา เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับคณะสงฆ์ และความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทย จึงน่าจะกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมว่า ผู้ที่จบพุทธศาสตรบัณฑิตทุกระดับ ทุกสาขาวิชาสามารถที่จะเป็นครูสอนวิปัสสนาขั้นพื้นฐานได้ และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในด้านปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีอยู่ ควรจะควบคุมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด พึงตระหนักว่านิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสามเณร การปฏิบัติธรรมถือเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงพรหมจรรย์ที่ดีที่สุด และสร้างกิจกรรมหรือปลูกกระแสด้านการปฏิบัติวิปัสสนาให้เป็นที่สนใจของชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาเชิงสำรวจหรือจัดกลุ่มสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสุรินทร์
- ๒) ควรมีการศึกษารูปแบบ/วิเคราะห์รูปแบบของสำนักปฏิบัติวิปัสสนาในจังหวัดสุรินทร์
- ๓) ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนาของสำนักต่างๆ ในจังหวัดสุรินทร์
- ๔) ควรศึกษารูปแบบการบริหารของสำนักปฏิบัติวิปัสสนาในจังหวัดสุรินทร์
- ๕) ควรศึกษาอิทธิพลของสำนักปฏิบัติวิปัสสนาที่มีต่อสังคม เช่น สำนักปฏิบัติสายหลวงปู่มั่น สำนักปฏิบัติสายหนองป่าพง เป็นต้น
- ๖) ควรศึกษาทัศนคติของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมที่มีต่อสำนักปฏิบัติวิปัสสนาสายต่างๆ เช่น หลวงปู่มั่น หลวงปู่ชา เป็นต้น ในจังหวัดสุรินทร์